

الفبای زبان شغنی

مؤلف: معارف سر مؤلف نجیر محمد "جیلبری"

کابل - ۱۳۸۳

اكادېمی علوم افغانستان

معاونیت بخش علوم بشری

مرکز زبانها و ادبیات

انستیتوت اقوام برادر

الفبای زبان شمېني

مؤلف: معاون سر محقق خیر محمد "حیدری"

کابل - ۱۳۸۳

مشخصات کتاب:

- نام کتاب: الفبای زبان شغنی
 - مؤلف: خیر محمد "حیدری"
 - مهتمم: خیر محمد "حیدری"
 - کمپوز و دیزاین: عبدالحمید "عظیمی" و حسیب الله "وهاب زاده"
 - ناشر: ریاست نشرات اکادمی علوم افغانستان
 - چاپ اول: خزان ۱۳۸۳
 - تیراژ: (۵۰۰)
 - جای چاپ: مطبعه آزادی
 - قیمت: ()
- (حق چاپ محفوظ و مخصوص ریاست نشرات اکادمی علوم است)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	یادداشت رئیس اکادمی علوم...
ب	یادداشت ریاست نشرات
ج	تقریظ: پوهاند دکتور محمد حسین یمین...
هـ	تقریظ: محقق استاد مولا جان تیوال...
ز	ترجمه نظر پروفیسور ا.ل. گریونبرگ از...

مقدمه

۱	الفبا (Alphabet)
۷	ترکیب فونیمیک زبان شغنی
۷	یک- واول ها:
۷	الف: واول های کوتاه...
۷	یکم- واول کوتاه (الف=a)
۸	دوم- واول کوتاه (و=u)
۹	سوم- واول کوتاه (ی=i)

-<دوم>-

- ۱۰ ب: واولهای دراز در زبان...
۱۰ یکم- واول دراز (ā=آ):
۱۱ دوم- واول دراز (ō=و):
۱۲ سوم- واول دراز (ū=و):
۱۲ چهارم- واول دراز (ū=وو):
۱۳ پنجم- واول دراز (ī=ی):
۱۳ ششم- واول دراز (ē=ی):
۱۴ دوم- فونیم های کانسونانت...
۱۴ سوم- آواز های انسدادی احتکاکی...
۱۵ چهارم- سونانت ها:
۱۶ جدول الفبای فونیمیکی قبلی...
۲۰ حروف دخیل عربی در زبان...
۲۰ ۱- حرف (ص)
۲۱ ۲- حرف (ض)
۲۱ ۳- حرف (ط)
۲۲ ۴- حرف (ظ)
۲۲ ۵- حرف (ح)
۲۳ ۶- حرف (ع)
۲۳ فونیم (ه).....
۲۴ واژه های دخیل پنتو و دری...
۲۶ جدول الفبای فونیمیکی وضع شده...

بناام خداوند

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان
بمناسبت چاپ رساله الفبای زبان شغنی

رساله "الفبای زبان شغنی" که با تقریظ های استادان و دانشمندان صاحب صلاحیت زبان و ادبیات اکادمی علوم افغانستان و پوهنتون کابل مثبت ارزیابی گردیده خدمتی است بزرگ در راه معرفی تقویه و تکامل زبان و ادبیات شغنی.

من این پیروزی بزرگ را به محقق محترم خیر محمد حیدری که با ابتکار در تألیف آن هست گماشته اند و همچنان بریاست محترم مرکز زبانها و ادبیات اکادمی علوم افغانستان و بخصوص آقای پروفیسور ا.ل. گریونبرگ (زبان شناس شهیر روسی) که در بسر رسانیدن این امر مهم همکاری داشته اند تهنیت عرض میکنم.

و بریاست محترم نشرات اکادمی علوم افغانستان هدایت میدهم تا هر چه زود تر در طبع و نشر این اثر اقدام عملی بفرمایند.

با امید موفقیت های بیشتر

معاون سر محقق عبدالباری "راشد"

رئیس اکادمی علوم افغانستان

یادداشت ریاست نشرات

خدای متعال را نهایت سپاسگزارم که موفقیت دیگری بابت وضع، تنظیم و تدوین الفبای زبان شغنی نصیب اکادمی علوم افغانستان گردید. تنظیم الفبای زبان شغنی که همراه با دیگر شاخه های زبان پامیری در امتداد تاریخ تا لهجه و زبان اوستایی الصاقیت پیدا میکند، ظفرمندی است که توسط محترم محقق خیر محمد حیدری و سایر دست اندرکاران به ثمر رسیده است.

من این موفقیت بزرگ را در قدم نخست به جناب آقای حیدری، ثانیاً به تمام مردم شریف قوم شغنی کشور مان و ثالثاً به مرکز زبانها و ادبیات، و کل ساختار اکادمی علوم افغانستان تبریک و تهنیت عرض مینمایم.

میرزا محمد "روستائی"

رئیس نشرات اکادمی علوم افغانستان

تقریظ:

رسالهٔ ”الفبای زبان شغنی“ اثری است علمی و ابتکاری که توسط محترم محقق خیر محمد حیدری تهیه و تدوین شده است؛ این رساله در پیرامون ”الفبای زبان شغنی“ در نوع خود بکر و خیلی ها سودمند است.

زبان شغنی که خود از شمار زبانهای معروف پامیری و از خانواده آریایی است و از فرهنگ غنامند بر خوردار میباشد تا کنون بنا بر نداشتن الفبای ویژه و گرافیمهای مختص به خودش نتوانسته است صورت نگارشی را پیدا کند و در این عرصه راه تکامل بی‌یابد.

از اینکه محترم محقق حیدری نخستین گام را برداشته این گامی است بسیار مهم، با ارزش و قابل قدر؛ این کار علمی - تحقیقی باید به گونه استوار و متداوم پیگیری گردد.

در این رساله اصول ایجاد الفبا، ترکیب فونیمیکی زبان شغنی، الفبای فونیمیکی قبلی و پیشنهادۀ شغنی به وضاحت مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و در هر زمینه، موضوع با ارائه مثالها توضیح گردیده است.

از آنجائیکه محترم محقق خیر محمد حیدری این کار علمی - تحقیقی و فرهنگی را با موفقیت کامل انجام داده است و آن برای رشد و تقویت زبان شغنی زمینۀ خوبی است، توفیق مزید وی را در به ثمر رساندن چنین موضوعات مفید خواهانم و چاپ هر چه زود تر این اثر خوب را سفارش مینمایم، تا بدین وسیله زمینۀ استفاده از آن در این راستا گسترش یافته باشد.

با احترام

پوهاند دوکتور محمد حسین "یمین"

استاد پوهنځی زبانها و ادبیات پوهنتون کابل

تقریظ:

د ژبو او ادبیاتو د علمي مرکز د ریاست محترم مقام ته!

ستاسو ۱۲۸/۵۲، ۲۳/۳/۱۳۸۳ نمبر لیک مې تر گټو کړې. مخکې له دې نه، چې د شغني ژبې الفبا تر نامه لاندې کتاب په باره کې څه ولیکم، غواړم د الفبا په اړه په لنډ ډول څه ووايم.

الفبا د يوناني ژبې د دوو لومړنيو تورو Alpha او Beta څخه نومول شوي، او د تورو هغه جونگ ته وايي، چې د لوې ژبې د اوازونو انځورونه کوي او په لیک یا لیک دود کې کار، ورنه اخیستل کېږي.

شغني ژبه، چې د پامیري ژبو په ډله کې راځي زموږ د هېواد یوه لرغونې اصیله ژبه ده. د پامیري ژبو ډله زموږ د گران هېواد، د ډېرو نورو ژبو په شان د نړۍ د ژبو په ستره کورنۍ (د هند و اروپایي ژبو کورنۍ) پورې اړه لري.

د پامیري ژبو د ډلې په باره کې ختیځ پېژندونکو، او ژبپوهانو د خپل توان سره سم یوڅه لیکلي او خپاره کړي دي. ددې ترڅنگ په هېواد کې د ننه هم ځینو پوهانو د پامیري ژبو د ډلې (گروپ) په باره کې گټورې څېړنې او لیکنې کړې دي، چې د خدای بخښلیو هر یوه شاه عبدالله بدخشي او سر محقق دوست شینواري څېړنې او لیکنې د قدر وړ، او د هېرولونه دي.

ژبپوهان وايي، چې د ژبې د موجودیت لپاره دوه فورمونه شته، چې یو یې شفاهي او بل یې تحریري فورم دی، د شغني ژبې الفبا د کتاب لیکوال ښاغلي محقق خیر محمد حیدري د نوموړې ژبې د الفبا په ترتیبولو، جوړولو، او

بشپړولو کې خورا زیار ایستلی د ډېرې ستونځې یې گاللي دي. نوموړي لیکوال د شغني ژبې د آوازونو لپاره د تورو په سمولو او جوړولوسره، ددې ژبې د دویم فورم درامنځ ته کېدو، او دهغه نه د گټې اخیستلو امکان برابر کړی دی.

ما د هغو تورو په باره کې، چې حیدری صاحب د شغني ژبې د آوازونو لپاره په نخښه کړي دي، دده سره خبرې وکړې، او په ځینو برخو کې یې په وړین تندي زما خبرو ته غوږ ونیو، ځکه یې دلته د یادولو څخه ډډه کوم.

د شغني ژبې د الفبا په مخکینیو جدولونو کې، چې په یاد شوي کتاب کې راوړل شوي دي ځینې توري لکه ص، ض، ط، ظ، او ع نه ترسترگو کيږي، خو حیدري صاحب په خپل جوړ کړي چارت کې پورتنی توري هم ځای کړي دي، چې په دې ډول د شغني ژبې ټول توري پنځه څلوېښتو ته رسيږي، چې لس یې خپلواک یا غږن او پنځه دېرش یې یې غږه یا کانسونېت دي.

همدا رنگه د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو علمي مرکز و- یاري، چې په تشکیل کې یې سرب کال د پامیري ژبو څانگه هم پرانیستل شوه. دا علمي مرکز هڅې کوي، چې د هېواد، د ټولو ژبو، او ادبیاتو د چوپړ ویاړ وگټي. په پای کې د پورتنی یاد شوی علمي اثر قدر من لیکوال ته مبارکي وایم او په دې لار کې د لوی خدای (ج) له دربار څخه د نورو بریاوو هیله ورته کوم.

په مینه

محقق استاد مولاجان تيوال

د افغانستان د علومو اکاډمۍ د ژبو او ادبیاتو د علمي مرکز د پښتو ژبې او ادبیاتو د انستیتوت علمي غړی.

د غبرگولي ۲۸مه، ۱۳۸۳ ل، کال

(ترجمه از روسی به دری)

نظریهٔ پروفیسور ا.ل. گریونبرگ-پیرامون الفبای شغنی که توسط محترم
حیدری کارمند انستیتوت ملیت های برادر اکادمی علوم افغانستان پی
ریزی شده است

بیان و پخش سیستم فونیتیکی زبانهای اند و اروپایی به وسیلهٔ الفبای عربی
کاریست بسا مشکل و صعب، در قدم نخست عدم علایم کافی برای انعکاس و اول ها
در زبان عربی.

طوریکه معلوم میشود، مؤلف الفبای زبان شغنی افغانستان توانسته است در
کمترین زمان از عهدهٔ وظایف خود بخوبی بدر آید و الفبایی را پیروزی نموده است، که
این الفبا از یک سو بطور رضایت بخش ترکیب صوتی زبان شغنی را منعکس میسازد، و
از طرف دیگر عنعنهٔ املائی در (نوشتن کلمات ماخوذ) کلمات را حفظ می کند. با این
ویژه گیهای خود مشکلات تخنیکی را ایجاد نمی کند.

با این حال، من تردید ندارم، که این الفبا مشاجره و بحث هایی را در میان
شغنی ها بر پامی کند، تا جایی که معلوم است اکثریت اشخاص با سواد خود را
متخصص می شمارند.

علاوه از این با به وجود آوردن الفبا های نو، گوینده گان با ماهیت کار آشنایی کامل ندارند، معمولاً پیشنهاد و تقاضا مینمایند، که تمام اصوات زبان آنها باید توسط الفبای عربی انعکاس یابد، طوریکه در بالا یاد آوری گردید، اصلاً این کار ناممکن است و چنین چیزی در هیچ یکی از زبانهای الفبای عربی صورت پذیر نیست.

در ارتباط به برقراری خط و تداول آن باید گفت، که تدریس این الفبا در مکاتب اثر بخش تر میباشد، اما تاجایی که برای من معلوم است، تا اکنون زبان شغنی تدریس نمیشود.

بنابراین باید گفت، که به نظر من آقای حیدری در شرایط موجوده، کار نهایت بزرگی را انجام داده است، کار و زحمت آن در خور ستایش و تحسین است. ملاحظات کوچکی موجود بودند که به مؤلف گفته شد.

پروفسور

ا.ل. گریونبرگ

کابل، ۷ مارچ ۱۹۹۲

الفبای زبان شغنی

مقدمه:

الفبأ (Alphabet):

این لفظ از دو حرف (الف) و (بأ) که دو حرف اول، حروف تهجی را تشکیل میدهند، ترکیب و اشتقاق یافته.

الفبأ مشتمل بر یک عده اشکال حروف میباشد، که هر یک از آنها یک صوت یا اصوات معینی را نمایش میدهند. الفبأ صورتی از تحریر است که ترقی و انکشاف بسزائی نموده و این صورت مصنوعی میباشد. (۱)

الفبأ یک صورت بسیار سهل و قابل آموزش و نگارش است، که در نتیجه زحمات چندین هزار ساله بشر به وجود آمده است، استعمال آن در ایام

^۱ دایرة المعارف آریانا. (کابل: ۱۳۳۵) جلد سوم. ص ۲۷۹۷

صباوت به آسانی اخذ و تحمیل میشود. علاوه بر آن از یک زبان به زبان دیگر به سهولت انتقال یافته میتواند^(۱) خط در مراحل قبل تاریخ و بعد از میلاد، مرحله های مختلف تکاملی را طی کرده و در جوامع بشری بطور یکسان تکامل نیافته است. یعنی در بعضی از جوامع بشری تکامل آن سست بوده و یا حتی هیچ تکامل نکرده است، اما این دال بر آن نیست، افرادی که خط و یا زبان نگارش ندارند، بی فرهنگ و بی شعور اند، بلکه این گونه قوم بدون شک به اندازه خود، ادبیات و شعرا داشته و دارای فرهنگ بسیار پرورده و نماهای هنری جالبی می باشند، ولی بنابر نداشتن الفبا و یا فن نوشتن، از نظر علما و دانشمندان پوشیده مانده است.

هر زبانی که دارای صورت نوشتاری باشد، به عالیترین درجه کمال خود می رسد و اندیشه آدمی هر چه بیشتر از آن استفاده کرده میتواند.

زبان شغنی از جمله زبانهای گروپ پامیری بوده، به گروه شرقی زبانهای آریایی، خانواده هند و اروپایی تعلق دارد.

زبانهای گروپ پامیری عبارت اند از:

گروه زبانهای شغنی - روشانی، واخی، اشکاشمی، سنگلیچی، زبانهای

منجی و یزغلامی نیز از جمله این زبانها به شمار می روند.

زبان یز غلامی تنها در جمهوری تاجکستان و زبانهای منجی و سنگلیچی

صرف در افغانستان تکلم میشوند.

^۱ دایرة المعارف آریانا، (کابل: ۱۳۳۵) جلد سوم، ص ۲۷۹۷

زبان های واخی و اشکاشسی در هر دو طرف رود آمو (پنج) رایج اند.
 زبان (سرقولی) در ایالت سین کیان (ترکستان شرقی) جمهوری مردم چین مروج
 است.

از جمله زبانهای پامیری، زبان شغنی در سلسله زبانهای پامیری جای مهم
 و خاص دارد. بدین معنی که زبان شغنی در بین اکثریت پامیری زبانها، بحیث زبان
 محاوره عمومی (به استثنای زبانهای منجی و سرقولی) استفاده میشود.

باید یاد آور شوم که در زبان شغنی، ادبیات شفاهی غنی وجود دارد و
 مردم شغنان به شعر و شاعری و ادبیات علاقه فراوان دارند. به این زبان اشعار
 زیادی سروده شده است، که متأسفانه به علل عدم موجودیت الفبای ثبت شده،
 الفبایی که شکل عمومیت و رسمی داشته باشد، جمع آوری و ثبت نگردیده
 است. با وجود آنکه زبان شغنی شکل گفتاری داشته دارای رسم الخط نگارشی
 نمی باشد، با آنهم تعدادی از محققین داخلی و خارجی درباره آن تحقیقاتی انجام
 داده و در وقت جمع آوری متون و ثبت آنها مخصوصاً محققین خارجی، آوا
 نویسی (ترانسکرپشن) لاتینی را بکار برده اند.

زبان شناسان خارجی از جمله (جارج مارگنسترن) زبانهای گروپ پامیری
 و بخصوص زبان شغنی را مورد مطالعه قرار داده و در وقت جمع آوری مواد و
 متون الفبای فونیتیکی بکار برده است. اگرچه دانشسند (زاروین) اولین بار برای
 زبان شغنی الفبای فونیمیکی ایجاد کرد، اما این الفبا هم کامل نبود.

در اوایل سالهای سی ام قرن بیستم، الفبایی را به اساس حروف لاتینی
 برای زبان شغنی ترتیب دادند، که تا سال (۱۹۳۷ م) از آن در بدخشان
 تاجکستان استفاده میشد، اما طوریکه معلوم است، مدت استفاده از این الفبا

بسیار کوتاه بوده، آثاریکه درین مدت توسط این الفبا تدوین و چاپ شده اند، شمار آنها اضافه از ۳-۴ نمیباشد.

تا سال (۱۹۸۰م) هیچ نوع الفبایی برای زبان شغنی یی بدخشان تاجکستان وجود نداشت، اما تحقیقات پیرامون آن در تاجکستان، مسکو، سن پترز بورگ و در بعضی از مراکز علمی یی اروپا ادامه داشت.

مهمترین آثار در باره زبان شغنی تا حال آثار پروفیسور (ی. ی. زاروبین) است، که توسط شاگردان او از شروع سالهای پنجاه به نشر میرسید، که همین اکنون در اکادمی علوم تاجکستان شعبه پامیر شناسی مصروف کار و فعالیت علمی - تحقیقی میباشد.

در سالهای (۱۹۹۰م) به اساس الفبای ترانسکرپشن (transcription) که در آن از حروف کربلیک استفاده گردیده است، الفبایی را برای زبان شغنی ایجاد کردند، که در حال حاضر در روز نامه های بدخشان تاجکستان مقالاتی به زبان شغنی به اساس این الفبا به نشر می رسد.

در داخل کشور ما، راجع به گروپ زبانهای پامیری مطالعه و تحقیق اندکی صورت گرفته و کسانیکه درین زمینه پژوهش کرده اند، تعداد ایشان از دو نفر اضافه نیست.

این محققان عبارت اند از:

دانشمند شاد روان شاه عبدالله بدخشی است، او اثری را تحت عنوان (د افغانستان د ځینو ژبو او لهجو قاموس) ترتیب و تدوین نموده، که در سال (۱۳۳۹) از طرف ریاست پښتو ټولنه به نشر رسیده است.

محقق و دانشمند دیگری، که تمام زبانهای افغانستان را مورد تحقیق قرار داده است، مرحوم دوست محمد دوست شینواری میباشد، این دو دانشمند فقید در وقت جمع آوری مواد راجع به زبانهای پامیری از الفبای معمول پښتو و دری که اساس آنرا رسم الخط عربی تشکیل داده است، استفاده بعمل آورده اند.

در زبان شغنی بعضی اصواتی موجود اند، که مثال آنها را در زبانهای پښتو و دری نداریم، بناءً جهت احساس جدی و بخصوص بنا بر اهل این زبان بودن، وظیفه خود دانستم که الفبای عمومی بی برای زبان شغنی موافق قواعد و استاندارد بین المللی و مطابق به شرایط فرهنگی و طم افغانستان با در نظر داشت ضرورت و خواست اکثریت شغنی زبانان، به اساس حروف عربی چنین الفبایی را طرح و تثبیت نمایم.

در تهیه و تدوین الفبای زبان شغنی، از استادان و دانشمندان گرانقدر مرکز زبانها و ادبیات اکادمی علوم افغانستان، که با رایة نظریات و رهنمایی های نیک و سودمند شان بنده را یاری و همکاری فرموده اند، بخصوص استاد مرحوم پوهاند محمد رحیم الهام، مرحوم سر محقق دوست محمد دوست شینواری و بالاخص از دانشمند و زبانشناس معروف روسی (پروفیسور ا.ل. گریونبرگ) استاد پوهنتون سن پیترس بورگ اظهار سپاس و شکران مینمایم.

* * *

در ایجاد نمودن الفبای شغنی، اصول ذیل مد نظر گرفته شده است:

- ۱- حتی الامکان کوشش به عمل آمده است، که حروف وضع شده، ترکیب فونیمیکی تمام صوتهای این زبان را انعکاس دهند.

۲- تسهیلات برای نسل جوان و نسل های بعدی در اثنای استفاده از آن نظر به مقطع زمانی در نظر گرفته شده است. (حتی الامکان کوشش بعمل آمده است. که برای اصوات این زبان گرافیم های نا آشنا ساخته نشود. تا مشکلات اضافی برای آنها ایجاد نگردد.)

الف: همه مردم افغانستان. که از نعمت سواد بر خوردار اند. با رسم الخط عربی از دیر زمانی آشنایی دارند.

ب: بین این زبانها روابط صوتی موجود است و بدین ترتیب می توان به سهولت از همین نظام الفبایی استفاده کرد.

ج: این الفبا باید مورد قبول همه و مطابق معیار بین السلی و علمی بودن و عملی بودن عنعنۀ توازن را حفظ کرده باشد.

معاون سر محقق خیر محمد "حیدری"

ترکیب فونیمیک زبان شغنی

فونیم های زبان شغنی دارای مشخصات مختلف اند. آنها از نگاه ماهیت و چگونگی تشکیل و کیفیت سازنده گی آن اول به اول ها و کانسونانت ها تقسیم می شوند.

یک - واولها:

الف - واولهای کوتاه در زبان شغنی اینها اند:

(الف = a). (و = u). (ی = i)

این واولها معمولاً در بین کلمه های شغن نوشته نمی شوند. و در صورت لزوم به واسطه (فتحه، الف مضموم، الف مکسور) نشان داده می شوند. و در آغاز میانه و انجام کلمه ها و ترکیب ها. مطابق قواعد رسم الخط عربی نوشته می شوند. مثلاً:

یکم - واول کوتاه (الف = a):

۱ - واول کوتاه (الف = a) یا مفتوح در آغاز کلمه توسط (الف) نوشته

می شود.

abêzd (بلعیدن، فرو بردن)	ابیزد
abrat (پند، نصیحت)	ابرت
abīn (انباق)	ابین

۲- واول کوتاه (الف = a) در میان واژه:

cavōr (چهار)	خفار
can (تفنگ)	خن
zarīz (کبک)	زریخ

۳- واول کوتاه (الف = a) در انجام واژه ها مطابق رسم

الخط پنبتو و دری توسط (a) های غیر ملفوظ نوشته می شود،
مثلاً:

ačga (هرگز، اصلاً. دیگر)	اچگه
māsa (نرو)	ماسه
tama (شما)	تمه

دوم- واول کوتاه (و = u) ('):

۱- این واول در آغاز واژه های اصیل به شکل الف مضموم (ا) نوشته می

شود، مثالهای زیر را مشاهده کنید:

ukmand (حمتاً، حتمی، ضروری)	اُکمند
uxmānd (آموخته، بلد)	اُخمآند

^۱ راجع به طریق استعمال و نوشتن (و = u) در کلمات دخیل به صفحه ۲۰ رشوع شود.

۲- برای نوشتن این واول در وسط کلمه حرفی وجود ندارد و توسط (ضمه) نشان داده می شود. یا بعبارۀ دیگر حرف ما قبل آن مضموم میگردد،
مثال:

تُنپ	tuǰp (قروت، ترش)
چُنْگ	čung (کج)

۳- این واول کوتاه (u=) در میان توسط واو (و) نوشته می شود، مثال:

مو	mu (مرا)
تو	tu (تو)
یو	yu (او)

یاد داشت: واول کوتاه (u=) در وسط کلمه بدون حرف (گرافیم) به صورت ضمه ادا می شود، اما در آخر همانند واول دراز (u=) توسط (و) نوشته می شود. فرق ایشان در تلفظ آنها می باشد، یعنی واول کوتاه (u=) بدون طنین و واول دراز (ū) باطنین و تموج یا حرف ما قبل آن به شکل ضمه مشبوع ادا می گردد.

سوم- واول کوتاه (i=):

۱- طرز افادۀ این واول طوری است، که در آغاز واژه و ترکیب به شکل

الف (ا) مکسور نوشته می شود، مثال:

اکدس	ikdis (اینقسم، اینطور، همینطور)
اززا	izzō (شرم، حیا)

۲- واول کوتاهه (ي = i) در وسط واژه بدون حرف (گرافیم) و به صورت (کسره) نشان داده می شود، یا به عبارت دیگر حرف ماقبل آن مکسور میگردد. مثال:

چلیک čilyak (بیست درخت)

چرخ čirc (سرمه. سنگ سرمه)

۳- این واول در انجام واژه ها و ترکیب ها توسط (ي = i) نوشته می شود.

تاقی tōqi (کلاه)

خالی xōli (خالی)

خلدی zaldi (خوردتر. مؤنث)

ب- واولهای دراز زبان شغنی اینها اند:

الف مسدوده (ā=ا), (ō=و), (ū=و) و او مجهول (ū=و), و او معروف (ū=و), یای معروف (ي = ā), یای مجهول (ي = ō, ū).

یکم - واول دراز (ā=ا):

۱- در آغاز کلمه: این واول در آغاز کلمه توسط الف مسدوده (ā) نوشته می شود، مثال:

آبرابر ābarōbar (دفعتا. با شتاب. باتیزی)

آوت āwaθ (حیران. مبهوت)

۲- در میان کلمه: واول دراز (ā=ا) در میان واژه ها به شکل (ā) یعنی الف مسدوده نوشته می شود، ولی کوتاهتر تلفظ می گردد. مثال:

ناش nāš (سیار. زیاد. پر)

فآبیم fāxm (ساده)

۳- در انجام کلمه: به واسطه (ه) نشان داده می شود، اما کوتاهتر ادا می گردد. مثال:

فاخته fōxtā (کیوتر)

غله γulā (بزرگ، کلان)

دوم- واول دراز (ō=ō̄):

۱- در آغاز کلمه: واول دراز (ō=ō̄) (واو مجهول) در آغاز واژه به شکل الف مسدوده (آ) نوشته می شود، در تلفظ به شکل الف مقصوره ادا میگردد. مثال:

آسته ōstā (آهسته)

آستون ōstūn (زیارت)

۲- در میان کلمه: واول دراز (ō=ō̄) در میان واژه به شکل (ا) نوشته و الف مقصوره تلفظ میگردد، مثال:

اناق anōq (راست، مستقیم، عمود)

باجک bōjak (چهار مغز)

۳- در انجام کلمه: به شکل الف (ا) نوشته و به گونه (الف) مقصوره ادا میگردد. مثال:

لینا lixō (زنج)

فنا fanō (خسته، مانده شدن)

سوم- واول دراز (ŭ=و) و او مجهول:

۱- در آغاز کلمه: واول دراز و او (ŭ=و) مجهول در آغاز کلمه به ندرت می آید، با آنهم اگر واژه بی توسط این واول آغاز گردد با این صوت به شکل (اوم) نشات داده می شود، و و او مجهول تلفظ میگردد. مثال:

اوم	um (ناخوان، بی سواد)
اون	un (بلی، جواب مثبت)

۲- در میان کلمه: این واول در میان کلمه توسط و او (و) نوشته می شود، ولی و او مجهول ادا میگردد، مثال:

پوند	pund (راه، سرک)
زون	zun (زانو)

۳- در انجام کلمه: این واول در انجام واژه اصیل نمی آید، و اگر کدام واژه بی با آن ختم شود، توسط (و) نوشته می شود.

چهارم- واول دراز (ū=وو) و او معروف:

۱- در آغاز کلمه: در آغاز کلمه های اصیل مورد استعمال کم دارد، و اگر کدام واژه بی توسط آن آغاز گردد، به شکل (وو) نوشته می شود، مثال:

وووqd	ūvd (wūvd) (هفت)
ووو بست	ūmbast (یکنوع صدای نارضایتی در گلو)

۲- در میان کلمه: این واول در میان واژه توسط و او (و) نوشته می شود، طوریکه حرف ما قبل آن به ضمه مشبوع ادا گردد. مثال:

گوشت	gūxt (گوشت)
بورج	būrz (سنگ کلوله)

۳- در انجام کلمه: این واو در انجام واژه های شغنی به ندرت می آید، و اگر کدام واژه بی توسط آن ختم شود، به صورت واو (و) نوشته می شود، و ضمه مشبوع تلفظ می گردد، مثال:

کو	kū (کوه)
وو	ū (صدا)

پنجم- واو اول دراز (ي=Ā) یای معروف:

۱- در آغاز کلمه: این واو اول در آغاز واژه های اصیل مورد استعمال ندارد.
 ۲- در میان کلمه: در میان کلمه توسط یای معروف (ي) نشان داده می شود،
 مثال:

دیس	Δīs (ده)
-----	----------

۳- در انجام کلمه: در انجام واژه توسط یای معروف نشان داده میشود، مثال:
 دي (قریه، آبادی) dī

ششم- واو لهای دراز (ي = ê, ē) یای مجهول:

در آغاز واژه پیش از (ê, ē) الف مکسور (ا) و یا حرف ما قبل آنها مکسور میگردد، مثال:

۱- در آغاز کلمه: ایوان ēwūn (حیوان)

ایچه ēčā (آشیانه)

۲- در میان کلمه: این دو واو (ê, ē) در میان واژه توسط یای مجهول (ي) نوشته می شود، مثال:

خیم cēm (چشم)

ذبد Δêd (جنگ)

دوم- فونیم های کانسونانت زبان شغنی:

الف: فونیم های انسدادی:

۱- فونیم های انسدادی بیصدا: (پ=p)، (ت=t)، (ک=k)، (ق=q).

۲- فونیم های انسدادی صدا دار: (ب=b)، (د=d)، (گ=g).

ب: فونیم های احتکاکی یا سایشی:

۱- فونیم های احتکاکی بیصدا: (ث=θ)، (خ=x)، (ش=š)، (س=ṣ̌).

(ف=f).

۲- فونیم های احتکاکی صدا دار: (ذ=Δ)، (ز=z)، (ژ=ẓ)، (ر=ṛ).

(غ=ɣ)، (ث=θ).

سوم- آواز های انسدادی احتکاکی (affricated steps):

الف: انسدادی احتکاکی بیصدا: (چ=č)، (ش=š).

ب: انسدادی احتکاکی صدا دار: (ج=j)، (خ=ç).

یادداشت: طرز کار برو انسدادی احتکاکی بیصدا (č=چ) و انسدادی

احتکاکی صدا دار (j=ج) در زبانهای شغنی، پنبستو و دری یکسان بوده، کدام

تفاوتی در تلفظ آنها دیده نمیشود و همچنان کار برد انسدادی احتکاکی (š=ش)

انسدادی احتکاکی (ç=خ) در زبانهای شغنی و پنبستو همگون تلفظ می شوند و

کدام تفاوتی موجود نیست.

چهارم - سونانتها:

این آوازها بنام مطنن یا در لاتینی (sonorist) یاد می‌شوند و عبارت

اند از:

(y=ي)، (w=و)، (n=ن)، (m=م)، (L=ل)، (r=ر).

طرز کار برد سونانت‌های فوق در زبانهای شغنی، دری و پښتو یکسان بوده و

کدام تفاوتی در طرز تلفظ آنها دیده نمی‌شود، مثال:

	دری		شغنی
rabāb	رباب	rabōb	رباب
mard	مرد	mard	مرد
luqma	لقمه	luqmā	لقمه
namāz	نماز	namōz	نماز
waqt	وقت	waxt	وخت
yaqin	یقین	yōc	یاخ (آتش)

الفبای فونیمیکی قبلی زبان شفعی

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه

انجام		میان		آغاز		انجام		میان		آغاز	
معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی
شما	tama	چهار	Caṽōr	دیگر، هرگز	ač'na	ایگه	a	الف	ا	الف	۱
دوشیزه، دختر	ṽač	بیکاره و لگزد	awlaq	آفریدن، خلق کردن	āsi	آست	ā	الف مدوده	ā	آست	۲
شب	ṽāb	ریاب	rabōb	ریش	buṽ	بُون	b	بی	b	بی	۳
هوای ابری	kūr'pup	کو رغبی	lapaə	لیث	pund	پوند	p	پی	p	پی	۴
هشت	waxt	ونست	sft'vd	ستوفد	tur'm	تورم	t	تی	t	تی	۵
هیچ	ač'ao	اچث	tōəč	تاچ	əlr	ئر	θ(s)	ثی	θ(s)	ثی	۶
خسته زرد آلود، ترس	xōj	ساج	vōj'ten	فوارچین	juk'tōw	جکوار	j	جیم	j	جیم	۷
دندان کرم خورده گی	kōč	کاچ	rōfčak	رالفچک	čōr'ik	چارکی	č	چی	č	چی	۸
چشموس، (دلبیوش جرمی)	pēx	پیخ	ōxir'm	آخرون	xō'γ	خوار	x	خی	x	خی	۹
خوشه گندم	rō'γ	راوچ	vēr'žen	فیرچین	Zal'ik	خالک	z	خی	z	خی	۱۰
آب	xac	سبخ	ric'le	ریشث	cirōw	خیراو	c	خی	c	خی	۱۱
خانه	č'id	چید	vidōj	فداج	dōq	دق	d	دال	d	دال	۱۲

الفبای فونیمیکی قبلی زبان شفنی

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه									
انجام			میان				آغاز		
معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	شماره
بوده	gōrō	گارد	فروختن	parōdōw	پرفروختن	چوب	dōrg	دارگ	۱۳
دور	ōar	در	پارسا	parwōs	پرواس	رویا	rūpc	رُویخ	۱۴
روزن	rūz	روز	تیز	tēz	تیز	قلب، دل	zōrō	زارو	۱۵
نام ناحیه در شفنان	vuž	فُو	پس بگرد	wižaič	وژیخ	گندم	žmdam	ژندم	۱۶
پلنگی	čāγ	چاَر	کامند میوه از درخت	biγēntōw	بوینتاو	زاعچه	γai	پَراج	۱۷
ده	ōīs	دیس	واسکت	wōskai	واسکت	سفید	safēd	سفید	۱۸
زردآلو	nōš	ناش	سرخ	rōšt	راشت	لب	šand	شند	۱۹
علف	wōx	واش	کشت	kuxti	کُشتی	آب	xac	نِخ	۲۰
دوغ	ōūγ	دوُغ	روغن	rūγan	روغن	گوش	γūγ	غُور	۲۱
نام محل در تاجکستان	xūf	خُوف	دیوار بلند	safīl	سفیل	ساده	faxm	فَاسم	۲۲
ناحق	nōq	ناق	کلاه	tōqi	تاقي	خشک، لاغر	qōq	قَاق	۲۳
کلند	čōk	چاک	همه	fūkao	فُکت	چین کهنه	Kirēnak	کَسیک	۲۴

شکل فونیمیکی الفباء

نام حرف

حرف معمول

الفبای فرنیمیکی قبل زبان شفغی

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه

اصوات		صیغه		آغاز		شکل		شکل		شکل		شکل		شکل		شکل		
معا	شکل فرنیمیکی	معال	معا	شکل فرنیمیکی	معال	معا	شکل فرنیمیکی	معال	معا	شکل فرنیمیکی	معال	معا	شکل فرنیمیکی	معال	معا	شکل فرنیمیکی	معال	
دندلزار	zāg	زایگ	انگور	angūrō	انگورزد	انگور زار	gōz	گاز	گ	گاف	گ	گاف	گ	گ	گ	گ	گ	۲۵
گنگه	gūl	گول	بیتاد شهاب	bul(l)ōd	یلاد	گشیر	lāng	لورگ	ل	لام	ل	لام	ل	ل	ل	ل	ل	۲۶
تخم زراعتی	tūym	تویمه	فردا	xūmnē	بسمی	روز	mēoin	مشین	م	میم	م	میم	م	م	م	م	م	۲۷
زائو	zūn	زون	غوره	pandak	پدک	نه	nōw	ناو	ن	نون	ن	نون	ن	ن	ن	ن	ن	۲۸
تنبلی	vinōw	قنار	سوار	sawōr	سوار	علف خشک	wōx	واس	و	واو	و	واو	و	و	و	و	و	۲۹
اشفا	ōxnō	آسا	اسب	vōrij	فارج	اس	ōs	اس	س	سواو	س	سواو	س	س	س	س	س	۳۰
ایزو	ōbrā	آبرو	ساز	divūsk	دفسک	گرگ	tūj	تورج	و	وواو	و	وواو	و	و	و	و	و	۳۱
			گوش	gūy	غور	بی سواد سی	ūm	اوم	و	وواو	و	وواو	و	و	و	و	و	۳۲
پته کوهی	rōv	راف	دوختن	anēvdōw	انجفدوار	آبزی	Vidōj	فداج	ف	فافی	ف	فافی	ف	ف	ف	ف	ف	۳۳
دازد	استعمال		مورد	دخیل		دو روزه های	این حرف تنها		ه	ها	ه	ها	ه	ه	ه	ه	ه	۳۴
جانی	Jōy	جای	زمین قلبه شده	xūvdōr	بسیار	خوس	yūrx	یورخ	ی	یا	ی	یا	ی	ی	ی	ی	ی	۳۵
			خانه	ēid	چند				ی	یا	ی	یا	ی	ی	ی	ی	ی	۳۶

الفبای فونیمیکی قبلی زبان شفغنی

-<۱۹>-

حروف نظریه حای کاربرد در کلمه									
انعام			عیانه			آغاز			
معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	شماره
کلاتر	ɣuladi	غلدي	خورد (مونت)	ɣalik	خلک	انجام داین	injum	انجوم	۳۷
بلی	bali	بلی	دیوار	dewol	دیوار	آقیانه	ečā	ایچه	۳۸
الفبا	alifbé	الفبی	چنگ	oed	دبد				

خصوصیت رسم الخط در کلمات دخیل شفغنی:

اصیل

دخیل

(θ)
(Δ)

اصیل

دخیل

ط (t)
ظ (z)
- (h)
- (صفر) (z)

ث (s)
ذ (z)
ص (s)
ض (z)

یادداشت: دو کانسونانت اول الذکر (ث=θ) و (ذ=Δ) فونیم های خاص زبان شغنی میباشند. این دو فونیم در زبان پښتو و دری وجود ندارند، اما در عربی موجود میباشند و توسط (ث) و (ذ) نوشته میشوند، که در تلفظ این دو فونیم در زبانهای شغنی و عربی فرقی نیست. و بدین ترتیب شامل ساختمان فونیمی زبان شغنی گردیده در آغاز، میانه و انجام واژه ها می آیند، مثلاً:

الف: فونیم (ث=θ):

θīr (خاکستر)	ثیر
tōθč (کاسه چوبی)	تائج
ačaθ (هیچ ، هرگز)	اچث

ب: فونیم (ذ=Δ):

Δōrg (چوب)	ذارگ
umēδwōr (امیدوار)	أمیدوار
zōrδ (دل، قلب)	زارذ

حروف دخیل عربی در زبان شغنی:

۱- حرف دخیل عربی (ص=S) در زبان شغنی: این حرف در تمام موارد تلفظی به فونیم (س=S) تبدیل میشود، اما در نگارش صورت الفبایی آن در تمام واژه های عربی حفظ میشود.

تلفظ شغنی

sabri

ōsil

تلفظ اصلی عربی

sabr

hasil

صبر

حاصل

xōlis

xaliṣ

خالص

۲ - حرف (ض=Z):

این حرف در کلمه های دخیل مطابق قواعد رسم الخط عربی نوشته میشود. این صوت در تلفظ اکثراً بصورت (ز) تلفظ میشود، اما در نگارش صورت الفبایی خود را حفظ می کند.

تلفظ شغنی

تلفظ اصلی عربی

zayif

if^ʿza

ضعیف

mawzu

mawzo^ʿ

موضوع

arz

^ʿarz

عرض

۳ - حرف (ط=t):

این صوت با عناصر لفظی عربی از طریق زبانهای پستو و دری داخل زبان شغنی گردیده است، که در تلفظ همیشه به (ت) تبدیل میشود، اما در هنگام نگارش صورت الفبایی خویش را حفظ می کند.

تلفظ شغنی

تلفظ اصلی عربی

tōqat

ṭaqat

طاقت

siltūn

sultān

سلطان

faqat

faqat

فقط

۴- (ظ=Z):

این صوت با کلمه های دخیل عربی از طریق زبانهای پستو و دری داخل زبان شغنی گردیده است، که در تلفظ به شکل (ز) تلفظ می‌شود. اما در نگارش صورت اصلی الفبایی خود را حفظ می‌کند.

تلفظ اصلی عربی	تلفظ شغنی
ظالم	zōlim
مظلوم	mazlum
حافظ	ōfīz

۵- حرف (ح=h):

این حرف دخیل عربی از طریق زبان دری داخل زبان شغنی شده است، تمام خصوصیات آن با (ه = h) یکسان است و در اکثر موارد مانند (ه) تلفظ می‌شود، اما در نگارش صورت الفبایی خود را حفظ می‌کند. این حرف نظر به موقعیت خود در واژه های شغنی به شکل (a, ō, u, i) تلفظ می‌شود؛ مثلاً: حد ad حافظ ōfīz حکومت ukūmat حيله ila و غیره.

تلفظ اصلی عربی	تلفظ شغنی
حافظ	ōfīz
تحویل	tāwīl
روح	ru

حرف (ع=ع):

این فونیم از طریق زبانهای دری و پښتو داخل زبان شغنی گردیده است و یکی از فونیم های فصیح زبان عربی میباشد. این حرف طوریکه در عربی تلفظ میشود شغنی زبانان (به استثنای کسانی که زبان عربی را بلد هستند) این صوت را بصورت اصلی عربی آن تلفظ نمی کنند، اما در نگارش صورت الفبایی را حفظ میکنند.

فونیم (ع) نظر به موقعیت خود در واژه های زبان شغنی به شکل های (i, u, ō, a) تلفظ میشود؛ مثلاً: در کلمه های عدالت adōlat عافیت adōfiyat, عموم umūm, علم ilm.

تلفظ اصلی عربی	تلفظ شغنی
عدالت	adōlat
معلوم	malum
موضوع	mawzu

فونیم (ه = h) دری در زبان شغنی: این فونیم از زبان دری داخل زبان شغنی گردیده است. این فونیم در گفتار شغنی زبانان گاهی ظاهر و گاهی ساقط میگردد، در آغاز و انجام واژه ها با بعضی از اصوات ترکیب گردیده و گروپ و اولهای کوتاه و دراز (u, ō, a) را تشکیل میدهد.

تلفظ اصلی دری	تلفظ شغنی
هر	ar
هنر	unar
گناه	gunō

این کانسونانت در زبان شغنی به شکل اصلیش تلفظ نمیشود، در واژه های زبان شغنی در آغاز، میانه، انجام می آید. در کلماتی که از زبان دری اقتباس شده اند توسط (ه = h) و در واژه های شغنی توسط (u, ō, a) نوشته میشود، مثال های فوق را نگاه کنید.

واژه های دخیل پښتو و دری در شغنی:

واژه هایی که در مراحل مختلف تاریخی از زبان های پښتو و دری داخل زبان شغنی شده اند میتوان آنها را به دو گروه تقسیم کرد:

الف: گروه اول - این گروه واژه ها در زمانه های قدیم از پښتو و دری داخل زبان شغنی شده اند (کلمه های مستعار که تلفظ آنها تغییر کرده است) با رعایت قواعد رسم الخط شغنی نوشته و تلفظ میشوند.

تلفظ شغنی	تلفظ دری
مسلات muslāt	مصلحت maṣlahat
اقسقال aqsaqāl	افسقال afsaqāl
تمار tamōt	تومار tumār
لښکر liṣkar	لشکر laškar
ښاپړک ṣāparak	شاپرک šaparak

ب: گروه دوم - گروه دیگری واژه ها در زبان شغنی از دری و پښتو داخل شده، که اکثریت شغنی زبانان آنها را بشکل اصلیش تلفظ می کنند، این گروه واژه ها را باید مطابق قواعد رسم الخط دری نوشت.

شغنی		دری
hazrat	hazrat	حضرت
nazar	nažar	نظر
zōlim	zālīm	ظالم

یادداشت: تعدادی از واژه های دخیل در زبان شغنی وجود دارند که طرز تلفظ آنها معلوم نیست، بدین معنی، که تعدادی از تحصیل کرده گان شغنی زبان که زبانهای پښتو و دری را میدانند این واژه ها را به شکل اصلیش تلفظ می کنند و کسانی که سواد ندارند این واژه ها را به شکل شغنی تلفظ می کنند، بناءً مجاز دانسته میشود، که بهر دو طریق یعنی هم مطابق رسم الخط شغنی و هم مطابق رسم الخط پښتو و دری نوشته شوند، مثال: شیشه šēša، در زبان شغنی xēxā، رهن rahzan، در زبان شغنی rahzan و هم این قسم razan نوشته میشود.

الفبای فونیمیکی وضع شده زبان شفعی

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه

انصاه		میان		آغاز		حرف اول		حرف دوم		حرف سوم		تعداد
معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	معنا	شکل فونیمیکی	تعداد
تیزو	māsa	پایپوش چوبی	kāfā	کافین	kāfīn	انباق	abīn	این	a	الف	ا	۱
خفه	xafā	دفع دامل	dāf	داف	dāf	خلق کردن	āst	آست	ā	الف ممدوده	آ	۲
زیلیب	rabōb	کیاب	kabōb	کاب	kabōb	شاخچه	bančak	بچک	b	بی	ب	۳
سپنار	lap	کپنه	lapōk	پاک	pidyūc	تار	pidyūc	پدیوچ	p	پی	پ	۴
هفت	waxt	ونست	poīxō	پایساره	tōr'x	تیشنه	tōr'x	تاریس	t	تی	ت	۵
هلیج	ačəu	اچت	tōč	تایچ	oōw	داغ زین	oōw	تار	θ(s)	تی	ث	۶
گرگ	ūrij	ووزج	bijūv	بیجوف	jīng	چملک	jīng	جینگ	z	جیمه	ج	۷
اولاد	bač-kāč	باچ کاک	ačəu	اچکه	čōrik	مرد	čōrik	چارک	č	چی	چ	۸
روح	rū (h)	روح	tāwīl	تحویل	habīb	حبیب	habīb	حبیب	h	هی	*ح	۹
مصنای تفنگ	tax tax	تیخ تیخ	diraxi	درخت	xuōdy	خدای (ج)	xuōdy	خدای (ج)	x	خی	خ	۱۰
خشنه گندم	rōyǝ	دراغ	pečyǝm	پیرخین	zūlik	خورد	zūlik	خلیک	z	خی	خ	۱۱
روی	pic	پیخ	riṗcak	ریشک	čirōw	چراغ	čirōw	چراغ	c	چی	خ	۱۲

(*) این حروف از طریق زبانهای پشتو و دری داخل زبان شفعی گردیده است.

الفبای فونیمیکی وضع شده زبان شفنی

-<۲۷>-

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه									
انجام					میان				
آغاز		میان		انجام		آغاز		میان	
معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	شکل فونیمیکی
لب	šand	شند	سوختن	oidōw	ئدو	درد	dārδ	دآرد	d
دام	pêδ	پند	خدای (ج)	xuōy	خدای (ج)	چوب	Δōrg	دآرگ	Δ(z)
دور	zar	ذر	روبرو	barōba r	برابر	چوشک طفل	rōfčak	رافچک	r
روزن	rūz (z)	ررز (خ)	بسیار خورد	pizōr	پزار	زمین	zimāδ	زماة	z
نام محل	vuž	فؤ	برگشت	wižīvd	وژفد	گندم	žindam	ژندم	ž
خال خدائی	naγ	نر	قحطی	mōγ	ماوγ	خادم بزن	γinik	رنگ	γ
ده	Δis	دیس	راستی	rōsti	راستی	افسانه	sūg	سوگ	s
زرد آلو	nōš	ناش	سرخ	rōšt	راشت	رواش	šitōrek	شازنگ	š
ریشمان	vāx	فابش	تلخان	pixt	پنست	آب	xac	بنخ	x
خلاص	xalōs	خلاص	مصر	misr	مصر	صابون	sābūn	صآبون	s
قرض	qārz (z)	قارز	حاضر	ōzir	حاضر	ضربه	zarbā	ضربه	z
خط	xāt	خاٹ	خطر	xatar	خطر	طوطی	tūti	طوطی	t

شماره

حرف معمول

نام حرف

شکل فونیمیکی الفباء

مثال

شکل فونیمیکی

معنا

مثال

شکل فونیمیکی

معنا

مثال

شکل فونیمیکی

معنا

۱۳

۱۴

۱۵

۱۶

۱۷

۱۸

۱۹

۲۰

۲۱

۲۲

۲۳

۲۴

الفبای فونیمیکی وضع شده زبان شفنی

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه

انجام		میانه			آغاز			حرف اول		حرف دوم		حرف سوم	
معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	حرف اول	حرف دوم	حرف سوم	مثال	
لفظ	lafz	لفظ	مظلوم	mazlūm	مظلوم	ظالم	zōlim	ظالم	ظ	ظاء	*ظ	۲۵	
موضوع	mawzu	موضوع	معلم	malim	معلم	علم	ilm	علم	ع	عین	*ع	۲۶	
باغ	bōy	باغ	تپله کردن	barā	برخه	گهواره	gōr	غُرک	غ	غین	غ	۲۷	
به اطلاع همه رساندن	raf	توف	دفاع	rāfc	تایفح	فربیب	fānd	فاند	ف	فین	ف	۲۸	
پته کوهی	rōv	راقی	نخود	rivand	رفند	پاخمان	vizdōj	فوداج	ف	فین	ث	۲۹	
صندوق	sandūq	صندوق	بد قهر	badqār	بدقار	غار	qandāq	قنداق	ق	قاف	ق	۳۰	
پاک	pōk	پاک	همه	fukaə	فکت	کوتاه	kur	کُت	ک	کاف	ک	۳۱	
رگ	rāg	راگی	انگور	angūr	انگورد	نان	garḏā	گرده	گ	گاف	گ	۳۲	
پوکوع پته	kamōl	کمال	لعل	lāl	لال	زیانه زین	lampā	لمپه	ل	لام	ل	۳۳	
کندن	baram	بَرَم	زنازه	zamañju m	زیمجم	چاشت	maḏōr	مدار	م	میم	م	۳۴	
زیارت	ōstūn	آستون	نام محل	tindir	تندیر	امروز	nur	نُر	ن	نون	ن	۳۵	
نه،ناوه	nōw	ناو	پرید	rivaxt	رویت	درخت بید	wēd	وید	و	واو	و	۳۶	

(* این حروف از زبان عربی داخل زبان شفنی گرفته شده اند.)

الفبای فونیمیکی وضع شده زبان شغنی

- < ۲۹ > -

حروف نظر به جای کاربرد در کلمه									
انجام			میان				آغاز		
معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	معنا	شکل فونیمیکی	مثال	شماره
آشنا	ōxnō	آبنا	چهار مغز	bōjak	باجک	آش	ōš	آش	۳۷
			گریخت	ricūst	رخوست	هفت	ūvd	روند	۳۸
			گندم بریان	Δūn	دُون	بلی	ūn	اون	۳۹
گناه	gunō	گناه	سپاهی	spōhi	سپاهی	هرگز	hargiz	هرگز	۴۰
گلو	nōy	نای	به یاد	bayōō	بیاد	آرد	yōʔ	یادج	۴۱
آبادی	dī	دی	خانه	čīd	چید		ī		۴۲
کلاتر	γuladi	غلدی	خورد	zalik	غلیک	انجام دادن	injūn	انجوم	۴۳
بلی	balē	بلی	دیوار	dēwōl	دیوار	آشنیانه	ēčā	ایچه	۴۴
الفبای	alifbē	الفبی	جنگ	Δéd	دبد		ē	مجهول	

* کانسونانت (هـ) در زبان شغنی موجود نیست. این فونیم از زبانهای دری و پشتو داخل زبان شغنی گرفته شده است. که در تلفظ شغنی زبانان به /a/ تبدیل میگردد.

Academy of sciences of Afghanistan
Human Sciences Section
Center of languages and literature

Institute of Nations Brother

Alphabet of Shughni Language

By:

Assistant senior researcher
Khair Mohammad "Haidari"

Kabul - 1383